

430.90

הלל צייטלין.

על עזמקי הסיה.

א.

ביני לבין עצמי.

— מה הוא המעשה אשר עליך לעשות בעולמך?
 — עלי לעשות את שליחותי. עלי למלאות דבר מי, ששלחני לעולם.
 — ולמה שלחך?
 — לעשות את הטוב.
 — ומה הוא הטוב?
 — טוב הוא: מה שנותן לחיים ולעולם ערך ושמחה — קדושה וטהרה.
 אהבה וצדק.

— ומאין לך, כי זה ששלחך לעולם אוהב דקא את הטוב?
 — יודע אני שזה ששלחני לעולם אוהב את הטוב על ידי מה שהוא
 נותן את החיים ומשפיע חיים; על ידי מה שהוא בורא בכל רגע את העולמות
 כלם מן האין המוחלט; על ידי מה שהוא מקיים את העולמות; על ידי מה
 שהעולמות גולדים, צומחים גדלים, נובלים וקמים לתחייה; בונה עולמות,
 מחריכם ויוצר עולמות אחרים טובים, יפים ושלמים הם בכל רחבי הנצח...
 — וכיצד אתה רואה בזה את חפץ הטוב של האלהים?

— על ידי מה שהוא נותן תמיד את החיים הוא מגלה לנו שהוא
 אוהב את החסד; על ידי מה שהוא יוצר תמיד הוא מגלה לנו
 שאוהב הוא את השמחה; על ידי מה שהוא מרומם ומנשא את החיים ואת
 העולמות מצורה לצורה, מדמות לדמות, מנמוך לגבוה, מנבזה — לגבוה ממנו,
 משכללם, משפרם — ומיפם, מצרפם ומסדרם ומעלהם עד הנקודה היותר
 בזקקה שהנבראים יכולים להגיע אליה, הוא מגלה לנו, שאוהב הוא את
 התפארת; על ידי מה שהוא מזכך את בני האדם על ידי יסורים, שובר את
 עצמיותם הבהמות ומילד בתוכם על ידי היסורים עצמיות רוחנית עליונה,
 מלמדם, מוכיחם, מיסרם, מרחיקם לאט לאט מנטייתיהם החושיות והארציות
 ונוטע בתוכם את השאיפה לאמת היותר טהורה — הוא מגלה לנו, שאוהב
 הוא את הקדושה ואת הטהרה ואת הברק ושחותמו — אמת.

NYC 6112-3882

ב.

אני ורעי המבקש.

בא אלי רעי המבקש בבקר צוהל אחד ואמר לי:
 — ראה, אתה אומר אלי תמיד: האמן! האני אינני חפץ להאמין? גם
 אני מרגיש כמוך, שבאמונה גם כח נפלא, גם יופי נשגב, גם אושר גזול,
 אבל כיצד באים לידי אמונה?
 חפץ אני להאמין. אבל אינני יכול. אלפי ספיקות מבלבלים את מוחי,
 כשחפץ אני לבוא לידי אמונה היא נגווה ממני. חפץ אני לתפוס בידי ידוה—
 תמה ויפה זו, אבל תכף בגשתה אליה היא עפה לשמי מרום... כובב מוציר
 מרמו לי, מן השמים הגבוהים, כיצד אבוא ואגיע אליו?
 — ראה, אתה אומר אלי: האמן! מה היא האמונה? חוקרים כחוקוים
 שונים מגדירים ומגבילים את מושג האמונה באופנים מאופנים שונים. נבית,
 שאבחר באחת מאלו ההגבלות וההגדרות, אבל כיצד יהיה אותו הדבר שאקרא
 לו „אמונה“ שלי?
 — אי אפשר לך לבוא לידי האמונה, השיבותיו, כי אם על ידי
 האמונה עצם ה...
 — אם כן הרי זה — צבת בצבת עשויה? — וצבתא קמיתא מאן עביד
 לה? אל האמונה באים רק על ידי האמונה — וכיצד עושים את הוועד
 הראשון אל האמונה?
 אם אי אפשר לבוא לידי אמונה, כי אם על ידי האמונה עצמה, הרי
 אנו מרגשים אצל האמונה, אבל אין עדיין אמונה בלבבנו, נתגורם נחוך
 מצגל-קסם שאין מוצא ממנו...
 — כן הוא, ידידי, הדבר היותר קשה שבעולם הוא לעשות את הוועד
 הראשון אל האמונה. אי אפשר לבוא לידי אמונה על ידי שום חקירה בעולם.
 אי אפשר לבוא לידי אמונה בכלל על ידי חפוש...
 — וסוף, סוף כיצד מגיעים לידי אמונה?
 — אל האמונה באים רק על ידי חסד מיוחד מן השמים...
 — ועל ידי מה זן כים לזה החסד?
 — דרכי די נפלאים מהשגותינו, אנחנו, בני האדם, איננו יכולים להשיג
 מדוע האוהד זוכה לחסד, והשני — איננו זוכה, ואולם עד כמה שהשגתנו,
 השגת אנוש, מגעת יודעים אנו, שאי אפשר להגיע לידי החסד האלה, כי אם
 על ידי יסורים פעמיים שאינם פוסקים, על ידי בקשת האמת בלי כל פניה
 עצמית תהי מה שתהי, על ידי טהרת המדות ועל ידי הצמאון האלה.
 — אבל הן רבים המבקשים את האמת בכל לבבם, חושבים מחשבות,
 חוקרים, דורשים ומעמיקים בפלוסופיה, עמלים ויגיעים עשרות בשנים בכל

S.D. 2
111579
LM

מקצועות המדע, וסוף סוף לא אל האמונה. הם באים, כי אם אל
ההפך ממנה...

ואם לסהרה ולמדות — הרי רבים הם האנשים שמדותיהם טהורות
וחייחמי קדושים, ואינם מגיעים לזה, "החסד" שאתה אומר. מדוע?
הנה אתה אומר: הצמאון האלהי הן תודה אתה, שהיה בלבנות
שפינוזה וגיתה הרבה, הרבה מן הצמאון האלהי, והנה אמונתם של שפינוזה
וגיתה סוף סוף לא זו שאתה קורא לה אמונה ולא זו שאני כוסף,
ומשתקק, ומתגעגע עליה. אמונתם — עד כמה שאפשר לקרוא בשם, "אמונה"
להכרת אל כפות ואסור אל חוקי הטבע, שהם, גם חוקי חכמתו, שאי אפשר
לו לשנותם, אל כפות ואסור בתוך הטבע והוא והטבע אחד, אי שאיננו אוהב
ואיננו מרחם ואיננו מנחם ובכלל אין לו שום מגע מיוחד אל האדם באשר
הוא אדם, ומכל שכן שאין לו מגע מיוחד אל האדם הפרטי היגע ועמל
סובל ומענה, מתבוסס בדמו וצועק מעצמת מלאכיו, — הרי זו אמונה הקרובה
יותר אל הכפירה מאשר אל אותה אמונת הלב, שאתה מחזיק בה ואני
מקשה ואיני יכול למצאה...

ואם היה צמאון אלהי בלבותיהם של שפינוזה וגיתה, — ואתה יודע,
שהיה צמאון כזה בלבותיהם, — מדוע לא באו לידי אמונה פשוטה, תמה וחיה?
— ישנם יידיי. שני מיני בקשת-האמת, יותר נכון, שני מיני מביקשי
האמת. — ישנם המבקשים רק אמת אנושית, אף על פי שיש אשר גם צמאון
אלהי בלבם, דרוין ספנסר, הקל, ואפילו שפינוזה וגיתה עצמם בבקשו אמת
אנושית ואותה אמת האנושית נמצאה לדורשיה, לכל אחד ואחד לפי
השגתו, לפי עמלו ויגיעתו, לפי חריפותו וזכו הפיסתו. ואולם אל האמונה
האמתית מגיעים, יידיי, רק על ידי כפירה גמורה בכל אמת אנושית.
רק אלה שאבדו לנצח את אמונתם באמת אנושית נעשים סוף סוף כלים
לגלוי האמת האלהית..

— אם כן, לפי דבריך, המאמינים הגדולים הם גם הכופרים הגדולים..
— כן, כן היא, יידיי. רק למי שהגיע לידי הכפירה היותר חזקה
והיותר קצונית בכל מה שבדו להם בני האדם, בכל מה שבני אדם
חושבים לאמת קימת, יש אשר יפתחו לו שערי השמים בהגיע עת רצון, לו
ורק לו יש אשר יבריק פתאם הברק האלהי..

— הא כיצד? קשה לי לעמוד על סוף דעתך. כיצד אפשר לו לאדם
לי להגיע לידי כפירה זו, שאתה אומר? כיצד אפשר לו לאדם לכפור בכל
מה שהגיע אליו האדם אל ידי שכלו, על ידי תבונתו, על ידי חריצותו, על
ידי שקידתו, על ידי יסורים רבים, על ידי בחינות ונסיונות רבים,
על ידי צרוף פרט וידיעה לידיעה, עד שבאים לידי מדע כללי?
— באמת לא ירדת לסוף דעתי. אפשר להאמין בכל מה שהגיע אליו

האדם במקצוע המתמטיקה, במקצוע הטכניקה, במדע הטבע עד כמה שהם
מקבצים ומאספים ובוחרים את כל הפקטים הטבעיים ועד כמה שהם
מסדרים אותם ומתארים אותם, ולכפור בכל זאת בכל מה ששכלל
של האדם חושב לפתור על ידו את חידות-העולם, את חידת החיים; בכל
הפתרונים, ששכלו של האדם נוהג לחידה ההויה בכלל והויתו של האדם בפרט.
מוכרחים אנו להודות במדע עד כמה שהוא סכום של בחינות ונסיונות, אבל
איננו מוכרחים להודות בשביל זה בכל מה שאנשי המדע בונים ומיסדים
להם שיטות משיטות שונות, בהשגם, לכאורה, על אלה הבחינות והנסיונות
חאמורים ובעת אין השיטות ההן אלא שעשועי המוח החושב, ובאופן
היותר טוב השערות פחות או יותר חריפות, שאלה מקיימים אותן, ואלה
כופרים בהן ומקיימים אחרות תחתיהן או אומרים: „איננו יודעים“, השערות
שדור אחד בונה עליהם את המדע שלו ואת הפלוסופיה שלו והדור השני
מכחיש וכופר בהן, מהרסן ומבטלן. אפשר להשתמש בכל אלה ההשערות
בתור דיסציפלינה למודית, בתור שמוש מצעי, בתור אמצעי-עזר
ללמוד על ידם את העובדות הרבות של המציאות. אפשר להשתמש בהן
בכלל בתור סמלים, בתור ציונים, בתור סימנים שאנו עושים לנו לבלי
להם להתעות בהיכל-הנבוכה הגדול שאנו קוראים לו „קוסמוס“, אבל לא
בתור יסודות של האמת כשהיא לעצמה, לא בתור יסודות של
הכרת העולם והחיים כשהם לעצמם, לא יסודות של מבנה
עולם כפי שהיא באמת, לא בתור מפתח לחידת ההויה-ומכל שכן-לא
בתור דברים שנותנים באמת תוכן וערך לחיים...

(יתר הפרקים יבאו בחוברות הבאות)

העגל.

נולד: תשיעי למנין, ולד-זקונים, בבית אביונים; ינקילו, הוא בא לעולם להכעיס, כדי לבישני בעיני הבריות, התאוונה האם החולנית והצמוקה שהיתה, מחמת חסרון חלב מחורת עם פי הפעוט, בעל עיני העגל, לפי הגדרת עצמה, על שדיהן של השכנות הרחמניות המנדבות. משיצא הרך הנולד מחתוליו ירד לעריסת-העץ המפורקת, שהכילה מן היום הזה אותו בצות אחת עם האח הגדול ממנו, בן השנתים. הבכור התנקם בצעיר, שבא להצר את צעדיו ולחלק עמו את ד' אמותיו, על-ידי דחיפות-אגרופים ובעיטות-רגלים. גרם מזלו של ינקיל, האחרון לולדות, להיות מאריך בעריסה שנים גם אחרי שגדל בקומתו על מדתה, ומחמת זה היה גופו אנוס להתכרבל אנב שכיבה ואבריו תמיד כאבו עליו. אולם לא היתה הרוחה לעצמות גם אחרי כן. כשהעלוהו מן העריסה והטילוהו לתוך קופת האחים, המעורבבים במטה, גופים, ידים ורגלים מלוכדים יחדיו. וכזה היה הגורל: לא הוא בפני עצמו כי אם תמיד שותף. חמשת האחים שהיו נראים לכאורה כמו גוף אחד בעל חמשה גילים שונים, השתמשו בזוג אחד של נעלים ומכנסים, התפללו מסדור אחד והיו מצפים תמיד לפי-העץ היחידה, שהיתה עוברת מיד ליד, כפי סדר השנים, כשהעינים הציצו בקנאה בהבל העולה מתוך כולם הרגל בעלי קולות נמוכים — האם המיגרנית צותה, שלא להרים קול — והליכה רופפת וזהירה — בשל הרהיטים הרעועים וזכוכית העששית הסדוקה תמיד, העלולים להתמוטט ולהתפוצץ לרסיסים אנב נגיעה קלה — וכל זה עשה את בני הבית לבריות עמומות וכמו משותקות.

אולם משהגיע ינקיל לשנת התשע או העשר, לערך, כבר ניכרו בו סימנים של התבדלות מאחיו. הוא היה חריף, בעל תפיסה טובה מכולם, ותמיד מכונס לתיך עצמו. דוקא ההתחלכות התדירית גוף בגוף פתחה, לנראה, בקרבו את השאיפה היתרה להתבודדות. חרד על כל פגיעה קלה בכבודו ובורח ממבס ומקול מתוך אימה פנימית; גם תו זה של פחד שבפרצופו כמו הביע את הקפאן של רגע הקפיצה אל עצמו. ההליכה אנב ריצה ובצדי דרכים, סופו שיקפץ אל הכתלים היו אומרות עליו השכנות בלגלוג. הראשו תמיד מושפל ופסיעותיו מהירות, דומה, הסב פניו מהכל, והלא גם בפרצוף אדם אינו מסתכל — והכל היו מצביעים עליו. אולם הוא היה דוקא חודר

במבטיו לתוך הנבכים. מן הצד שולח פעמים מבט גנוב. כמו דרך ערטל.
ראה: דחקות, גופים מתחככים. בין שורות של בתי-חומר צפופים, על פני
סמטאות צרות, הבנויות בשפוע עולה, היו מפרפרים תמיד גופים של יהודי-
עירה. ויש שהוא נועץ מבטו בפני אדם ואינו מזיז משם. הוא אוכל אותו,
התסו' ביחוד אהב להציץ בפני מתים, לפני ובשעת הטהרה. כשהוא נכרך
אחרי הבר מינן שבעירה. משעת גסיסה עד הקבר, סופג את ארשת פני המת
וכמעט נהנה מבכים של מקורבי הנפטר. הוא גהה אחרי הדחק והחגיגות
של הלוויות, שבהן שואף החי חיות מתוך העצבות הנסוכה מסביב.

ולשעמד ינקיל על שנת השלש-עשרה, לערך, כבר נתבהרו פמה
מתלותיו האופיות. איסתניס! — תו עיקר בטבעו. הוא אהב את אור הירח
החור וחמל על עופות וצפרים. אולם בית-ההורים עומד כנגד סימטת-השוחטים,
הבנויה על תלולית גבוהה, ולפני עיניו חלפו תמיד הנשים והתנוקות עם
העופות העקודות לשחיטה ונצנצו להב החלף עם האכזריות השוקטה של
השוחט ופגעה באזנים צריחת-הגסיסה של התרנגול אגב חיתוך סימני בלילות-
הירח, שבהם היה מאחר לשבת על מרפסת הבית, מתרפק בגעגועים על הלוון
הלאה, השפוך בחלל, וחס להכנס לבית, שלא לאבד דבר-מה, היה נועץ את
מבטו בתלולית שכנגד וכמו מקשיב באזניו את פרכוסי העופות עובר לשחיטתן
ומשק כנפיהן בחלל הלילה.

וימים נקופו והוא כבר לא חמל על העופות בלבד, כי אם גם על כל
החיים הנאלחים שבסביבה יהודית דלה זו פה, בתוך השדה הקרחה, בת
הסמטאות המעוקמות, השוכנת בעמק בין נחל שוטף ובין סלעים גובלים,
ששמה כתבל-עירה יהודית. בימים בלתי גשומים היה מתחמק דרך סמטאות
האכרים, עולה על הסלעים וצופה משם על העירה, הנשקפת כמו כתם-קרחה
מרובע בתוך הזר של הגנות המוריקים אשר לגוים, ועל בני-האדם החלפים,
הפוסקים שם למטה. עם ארכובות רגלים מעוקמות מחמת ההרגל לטפס על
תלוליות ולקפץ על מהמורות ולחשוש תמיד מפני התתמוטטות. העירה, הבנויה
כולה על תל חול, היתה דומה כמו עלולה להגלש לתוך הנחל לארכו של
השפוע, שאכרי הסביבה, החופרים חולות היו מערערים בקלשונותיהם את
אשיותיה. שם, למטה, ברצועה הצרה שבין הסלעים והנחל השוטף, היו יהודים
מקומחים ומוכרי-תבואה, מתרוצצים כעכברים וכחתולים, ונשים התהלכו עם
כרסיהן בין שניהן, ונשים סחוטות העניקו ולדות משדים עדומות בלא בושה,
ובתולות כלות צעדו חוגגות בליות כלי-זמר אל החופות וגזוז שערות רעננות
למען הנזר אל הגבר הזה ולהקים לו זרע ולהטייל עוד ולדות נוספים אל
תוך החולשה. גם יהושע הישל הסומא, שעליד ביתו היה עובר בכל יום

בדרכו אל הסלעים, הוליד בעורונו ששה ילדים, המתגוללים לרגלי האב
אצל המפתן והלה ממששם באצבעות הידים, כששפתיו מחייכות אליהם בחיוק
סומאי, וידיו מחבקות את אשתו בפרהסיה בהתרפסות המין, פה, בעירה, הכל
שקוף וחשוף בערבי קיץ נשקף דרך החלונות המוארים, מחוסרי הוילונות,
אב-המשפחה, מלוכש בתחוננו בלבד ובטליתו הקטנה, מסב בקרב בני-ביתו,
מוליך ומביא בנחת אידיוטית את הפך או הקערה אל הפה וחורה תנוקות
ערומות מתגוללות כל הימים בסחי, ובגבורות הגשמים מדקדים וחפי-רגלים
בשלושיות המטר, הגורפות דרך המהמורות פגרי חתולים, עצמות, גלל וסחי
ובית החרושת, לעורות מפיק צחנה בחלל כל העירה; איש ואשתו, שדנו
ביניהם בשל נדוניא, או שכנים, ששקלו ביניהם ד' אמות של קרקע, הרי
הם מוציאים את קטנתם ואת דברי-גדופיהם דוקא לרשות-הרבים; ביום-השוק,
שבו מובילים את הפרים ואת העגלים מכלר-הפרקמטיה לארכה של העירה
עד בית-השחיטה, לא איש תוהה על כך, חוץ מינקיל, המתחבט עד כאב
בפשטות ובמובן-מאיליו שבמעשה-עולם זה, ומתעב עד כדי גועל ערוה זו
שבחיי האדם, ובלילה יש שהיה עגל שולח לפניו את רגליו הקדומניות
ומתחנן לפניו: אל נא תשחטני!

משם, מלמעלה, מבין הגנות המוריקים, היו נמשכות למטה, בימים הרא-
שונים של שבוע, ביומי דפגרי או אפילו בסתם ימות החוק, שיירות של אכרים,
אלו, העומדים על השדות ומגדלים את כל זה הירוק; לכאן, לתוך העמק,
באו לבלות את חגיהם ומועדיהם, להטביע בתהום היין יגון דור ודור ולפור
במחיר כוס רכוש אשר נצבר שם למעלה, פרי עמל רב, הם, הסבואים, היו
מכים אנב גמיעה את נשותיהם, ונושקים לשכניהם ומצטלבים ומזילים דמעות
ומתודים בלחש קולני על חטאים שבסתר ומכבדים את איש לחברו בשם-התנופה
בעל-בית. יש אשר יהודי חלוש או גם יהודיה רפת-כח מתקוממים בגבורה
שבחולשה כנגד כת אכרים סבואים, מתאבקים עמה, עד, שהם מפנים אותם
אחד אחד מן הבית; עם כל לגימה גדל שיעור המים, המהולים בידי היהודי
במין כונה של כשרות, וכשהאכר הסבוא מתגולל ברפש חצר היהודי, עומד לו
הלה, המוזג, אשר ינק כל ימיו את מחיתו ומחית בני-ביתו מיגון האכר, מן
הצדי משפשף את ידיו כמו תם נקי ולוחש:

— עשוי

מבין הסלעים, מסימטת-השוחטים, אל הכרך הזר, בין החומות, עוד נפש
אחת נבלעה לתוך הכרס הענקית של הכרך, בתוך הערב-רב של גופים מתרוצצת

הברייה בגפה, עם חבילת-ספרים תחת השחי, פת-להם כרוכה בניה, בצירוף
זנב-דג-מלות, ובלילות בן-האדם דופק בשער החצר, הנפתחת בנויפה: ינקילו פה,
בכרך, העניות יבשה, בלי יחוס, והעצבות-יתומה. הימים מדרדרים לקופה של
עצמות יבשות, והעשתונות-שירה של אביונים. היה הכרך לא חשוף ושקוף,
כי אם עטוף סחבות. בחיק ההויה השוממה, בין יושבי תבל, הוא מוטל כמו
בעריסת-ברזל, נטולת מזון, בלא חג וזמירות. זו היהירות של יהודי קרחני,
חסיד, למדן, אביון, מסתגף בתעניתים ויודע שהכל צופים בו בפסיעתו מבית-
המדרש, לא היתה. חדר אפלולי. טחב. בקרן-זווית עומדת המזודה, המכילה
בתוכה זוג של לבנים, קומץ ספרי-למוד ומעט מזונות. פעמים מקפץ משם עכבר.
בעלות-בית תובעות שכר-דירה ומשלחות מן החדרים באמתלות מנומסות דוקרות.
מזונות קרועים. במרתף של י"ש גומע הבודד כוס תה. סימטאות נדקות. בהן
מסתובכות נשים. האשה. האחות. זונה! הקושיות והאיבעיות פרובלימות החיים,
שגשגו כמו קוצים. בתיאטרונות-הזמרה תפארת שפע. והוא, הדל, שמבחוץ, מבקר
את בתי-המרזח, קני-גנבים ופושעים, ויונק לפחות משחור-הלילה-והפסע. יש אשר
בלילות מחוסרי-משכב הוא גומע פה צוננים ומחפש בפרצופיהם של המופקרים,
אבל נרדפים, את הניצוץ שאינו אצל הצילנים, גבאי-החסד, השוחטים את העגל
אחרי אשר החויר השחר והלובן המאובק, הכרכלי, שרטט ראשי מסגדים וראש
איש גר, אשר התחבט למצוא יסוד, חרקו עגלות, אשר הלילו בתוכן פרים
שחוטים, דגים, גבינה, חלב וירקות; שלל זה, פרי צאן ובקר ובחכת-האדמה
גרם לידי-כך שבני הכרך יגדפו איש את חברו וינבלו את פיהם. בורגעים אלו,
עם זהרורית המפצעת של השחר העולה, יש אשר הוא תופס כה דוקא מעין
זה הכחול והשקט, הנסוך בחלל התבל ונתפס רק בימי-הילדות וברגע עילית-
נשמה והמאיר אפילו את פניהן של היצאניות, השבות כתנדנדות ועיפות מחמת
סיגוף הגוף בזרועות-הפסע התפל, עם צלקות תחת העיניים תשלומי תענוגות.
וכשיוצא היום לפעלו הוא מסתכל בכרך-האגרוף ובורח מחמת אימה
לחדרו האפלולי והבודד, במטבחות של בתי-האוכל כבר היו נשים זקנות
חוצבות נתחי קשר בשביל ארוחות של רוקים ובמכבסות עמדו נשים עלמות
בראות-בשר ומשמשו בקופות לבנים מלוכלכים של גברים זרים. הוא ראה
את שתי השורות של בני-האדם: מל כלכים מצד זה ומכבסים מצד שני, וכל
האנושיות עברה דרך אפלולית חדרו כמו עגל המובל לשחיטה.

פה, בכרך הוא גר, אבל לא תועה, נהירים כל השבילים גם אל המולדת
כמו אשנב לנגן-ירקות נפתחת עתים לפניו המולדת וכריח של שדה על כנפי-
רוח נשאים אליו ניחוחותיה המזוככים. אותם לילות-הירח, שם, שם, על
התלולית, בסימטת-השוחטים, כפי שנשקפו לו דרך הזוהר המרפרף, אצלו על

עצמם חן-תוגת-החלף. חיי החללים בעמק זמירות השבת, חגי המשפחה, העוללים המנמנמים במנוחה, שפיטמת השד בין השפתים, זו הבטחה של הענינת התמידית, הרובצת בחיקי של הבורא כתינוק על-יד שד אם; ויש אשר גם שם היו פורחים נעורים, שושנת העמק, מבשר השולמית אשר בשיר השירים, פעמים בא לכרך יהודי, מבני העירה, גב כפוף תחת סבל, לסחור את מסחרו, והוא טופח על שכמו של ינקיל ה"משלנו" ושואל אגב קורבה, אמנם, עולבת: חתינח השכלה — אבל תורה מה תהא עליה? ואם תאמר מה נאכל? והתכלית? קרח מכאן ומכאן? לא רב ולא דוקטור? אי, אי, אי — ומתי תעשה לביתך, בחור? לא לתהו בראה... חי, חי! — כל אלו הפסוקים הישראלים, החודרים לעצמות כמו סתוית ואוכלים כל לחוחית באברך היהודי הכושל. זו התביעה היהודית, ההצצה והלעג של חולה-שחפת לחגר ברגל — זו בקשת התכלית הישראלית — כמה היו מטרידים את ינקיל. וכמו ברח מפני יהודי העירה, אשר ארב אחריו בכרך, התחמק גם משם אל מחוץ למדינה. הלך לתור ארצות ועמים ולהסיר אגב נדודים בטלים את אבק המולדת. אפס אחד הוא סדן הארץ וכזה גם טבע האדם היושב עליה. רק היהיר והמדכא תחת רגליו הוא יהולל במלוא תבל וגם בפי אביונים ירומם אשכנז וצרפת — כסימטת היהודים הן בירות העמים. רוחות בודדות של אנשי-עליה מספר חלפו ביעף בשנות דורות על פני חלקת ערב-הרב של גופי עמים ומעמדות, המושכים בעל, אולם עקבות הפסיעות לא נחתמו על פני הולקה. כמשנות דורות רובצים עמי-הארצות בחשכת הבערות, עמלים בכפיהם על פת-לחם וטוים את תכריכיהם מארג הזנונים. הוא שטם את עם האשכנזים בשל הדיקנות האי-איסתטית, המבטאת את כל מיני הכינים בשמותיהם, ואת הצרפתי — בשל ריח הסתיו והרקבון העולה מתוך בשמיו. —

זה מן הכזרה. יחיד בגוים. ובלא רכוש. בעלת-חדרו האשכנזית, אשר גרה עמו בבית אחד, הריצה אליו על-ידי הפיסטה מכתבים, שבהם דברה לאדון קשות על שמלכלך הוא אגב מגע אי-זהיר את הארג הפרוש על רהיטי החדר. לא היה חוף. ולא סירה. כקיסם הנשא על פני גלי מים עכורים. גם זוהר הילדות, המרפרף על פני ימות-החול, החויר והלך עם המרחק. צנח הצעיף ונגלתה הדמות של המונות נוברים בגלל, מפדים את קופות האשפה בחלל שבין השחור והכחול, עומדים מעוספים באדרות הקבצנים, מקומטי הדאגות שוחחים ומתחננים:

— הב, לחם, פת-לחם, הב, אבא-קדישא, א-בינו ש-ב-ש-מים!
והם כורעים לפני הצלב.

גם האדם אשר צץ בלב ובמח לתוך מדינות ועמים זרים, הנהו מעודה

בכל זאת בשרשו ובכל חושיו בעם-ובעור-מולדת. גוף זה, רמיח אברים אלו-
לאומה מפורה שייכים הם. וכשהתחוללה הסערה ועמים יצאו לקראת עמים
חגורי-חרב על שדה-הקרב, שב ינקיל אל כרך-המולדת. יהודי עני רעב, ספוג
השכלת עמים, נבהל מפני אותו הפלאי, אשר קם והתעורר בנהרי נחלי דם
ואש, נדבת לאומים, והוא לא ידע כנותו. שב ובנה לעצמו קן, בקרן-זווית
של חדר-משפחה, פונדק לאורחים וככר של פרקמטיה.

בימים אלו, אשר בהם נזלו נחלי דמים על שדות-קטל התכנס הוא,
היהודי, המובהל, לקרן-זוויתו וראה משם שמש תבל שוקעת ואת עם-מולדתו,
הבורח מן הקרב ונובל אגב משא ומתן וחורבנות של גירושים, גם הוא שפן,
בורח מדם הסתתר במתרפים ובעליות-גגות מפני חמת הרודף. בלילות
השקטים חרקה הספה תחת פגרי גופו ובחלומו ראה את עצמו סחוב אל תוך
קופות ההרוגים. וברבות ימי-השחיטה בשדות-הקרב הוול גם ערך האדם היושב
על הכלים ועלה מאד מהיר הפרי ולץ קנין, שנתה הארמה וזעום היה היבול,
אל חורים וסדקים ירד האדם לסחור עם שירי רכושו, פרי עמל שנות-השלום.
כל בית-משפחה הנהו אוסם לסחורות גנוזות, נתרוקנו שוקים ובתים. חנויות-
החשאי היו מלאים שקי-קמח, קופות תפוחי-ארמה מדרדרות, בצלים, קטניות,
ציטרן, שמנים ואוזים שחוטים, וכך, בין שקי הקמח, קופות הבולבוסים,
הבצלים, הקטניות והאוזים השחוטים, על גבי הספה החורקת, בלה ינקיל את
שנות-הרצח הנוראות וראה בעיניו את שירי הפורפריה הצונחת מעל השלד
הגרום של החיים ויבהל.

וכשקם האכזר על אדמת רוסיה ויקח בידו את קרדומו וקלשונו ויך
להתיז ראשי בני ישראל, אשר בשכנותם שכן דורות ומיניו סאב במחיר
דגן, התעורר גם ינקיל לקול הרעש ושב אל עידת-המולדת.
וככל אשר קרב אל המכורה כן קרב אליו הרעש. זה, אשר שתה
דורות שכור, ירד מעל הסלעים, מבין הגנות המודיקים, לשפוך דם היהודי
אשר במורד, עם הכבשים, עונש על פשעי עמים שוחטים ושרים-גוזלים
יגיע כפיו, ככבשים המתחככים זה בזה ביום סער כן באו לפני ינקיל סיעות
בני עמו, שוחחות, קרבנות נכונים, עם תו האימה בפרצוף: אבדנו, אה!
ומתוך הקרזנות, הרצים על פני השדה, בדרך לכרך, הוציאו את ערב-
רב הגופים המכוצים של היהודנים וידקרום על פני השדה, אחד אחרי אחד
ורבים ביחד, קופה שלימה, ובתוך הקופה של דורות, זקנים, אבות ועוללים,
מהם גוססים ומהם פגרים, ידים ורגלים מלועדות, שכב ינקיל יחידי חי פצוע,
רואה להותו אור שמש זולף על העדה הנפטרה וארבעת האחים הגוססים,
כאשר טובל בדמים הנוולים, אשר זלגו על גופו הערום ועל פניו מפצעי

הנצטסים והמתים; והוא עודו מתאבק עם מכאוביו.

ופתאום פלחה את מהותו הבנה חריפה והוא תפס מתוך רחשי קנאה
במתים, אשר כבר נגאלו, את הכונה העמוקה של נועו ונודו עלי תבל,
בסימטת השוחטים, מן הילדות ובין עמים זרים, עבדים ושכורים, על מסות
זרות וספות חורקות לכל מלוא שנותיו עלי אדמות; ההבל נצנץ לפניו כגוש
גדול של אשפה מן האדמה השחורה עד זה הכחול במרום, פקח את עיניו
וראה את השיירה של עגלים, המובלים לסבת, ותפס את המתיקות של
הליכה זו; וברגע כהרף עין נתעלה ונתבגר אל המפעל, להיותו קרבן תמים
על האנושיות, והוא קרא מעצמת מכאוביו באמת:

— טבת, שחטני עד גמר, עודני חי!

וגם ההשגחה הזמינה לו את התלין, חיל, נושא פגיון, שעשה לעגל
את רצונו הקדוש.

א. שמיינמאן.

ת ה ר

מראשית ימי המלחמה — שנת 1915.

המח שהורתח יתר מדאי ממאורעות הימים האחרונים, הלב שחדל לדפק על פי זרם דמו, כי אם על ידי רתיחת המוראים התכופים, שני אלה — המביאים בחשבון כל תג ותג מחיי הפ"ט — נתמזגו עתה בהתלהבותם על ידי צרות הכלל.

מה הם באמת יסורים בודדים, מצוקי גפש של אדם אחד, כשזועה אחת תוקפת את כל התבל!?

ואולם הנשמה הבודדה, המרחפת עלשו בתהו של המון המאורעות והצופיה, על עברי פי פחת, אל, ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה, אותה הנשמה, הדומה לזבוב הומה בתוך פרסות-סוס ממצלות, מדברת אל לבי יותר מכל אותם המאורעות המתרחשים בחבל.

קטנות! וכי יש לדבר עכשו על דבר צרות הפרט, כשהאנושיות כלה גועת!?

ואולם אותו הזבוב המעוך, שבא בלי חשבון, ובלי דעת תחת פרסות-הסוס, שחי לו את חייו וחולץ לו את חלומו ונמצך באמצע חלומו — גורל אותו הזבוב מרגיז את מכונת המחשבה וההרגשה יותר מכל אותה האנושיות הארורה עם צחוקה — צחוק הדמים.

אם שפיכות-דמים באה ל הפרות את המחשבה וההרגשה האנושית, אם קרב בא, לעורר את האנושיות מתרדמתה ולעודדנה — נשמה בודדה של גפש מה היא כי תעלה על מנחת-אנושיות זה לקרבן, לתועלת פרייה ורבייה זו?

נשמה זו שקוריה נאחזים במטוה האנושיות — היש בלעדיה וזולתה ערוך לכל אותה האנושיות, והיש באנושיות זו ערך אחר בלעדי הנשמה הבודדה הלזו! האם הגיעה האנושיות עד חקר הנשמה הבודדה?

האנושיות — מלה שנתרוקנה מתוכה! ואולם הנשמה הבודדה היא הויה היתה ותהיה, ולעולמים תעמד לה בקרן זוית, תחשב את חשבונה ותחלוט את חלומה. רק כשתצא מעולמה ותכחש לעצמה ולמהותה — אז תשחק את שחוק האנושיות, שחוק הזדון והמרי שחוק אדם באדם לרע לו, שחוק-קרבן על אשר בלתי מוכן ושאינו כלל במציאות.

עתה, בשעה קשה זו, משום מה אני מבין יותר לסוד בת-צחוקו של ילד מוטל בעריסה? איזה הבדל אם ילד זה מבין ומרגיש או כלל לא מבין ולא מרגיש, ובחוג הבנתו והרגשתו הוא צחוק לו צחוק-תמים, צחוק עולמו הבודד, ואשר לו הוא, רק לו.

אותו הצחוק! אפשר שזהו קו-האשר היחיד שנושאר לו לאדם עלי אדמות. הלא הוא המרחף במקסם-שוא בחלל עולמנו וקרץ יקרץ אלינו — מעברי פי אשה, בת-נשמה; ממבט אם אהבת; מחיוך אחות-ללב, מכל הרך והענוג, שנפשנו כל כך תכל להם. ואם אך חלום אחד מתוק ירקס לו האדם ואם רק רמיזת-צחוק אחת יקרץ לו האדם בחייר — מי הם האלהים האדירים אשר צדק ואון להם לשלול זאת ממנו?

אותו הצחוק, אותו החלום של כל אדם ואדם, מי הוא ומה הוא ואין הוא, אשר רקמתם הם רוקמים בסתר ואשר רחוקים הם כל כך מכל אותה סיר-האנושיות הגדולה, המצמק כל רגש ומחרך כל מעוף, — הנה עדיהם תגיע יד האנושיות הגדולה והיא היא שתחדר אל פנה זו השקטה, אל קדש קדשים היחיד שנושאר לו עוד לאדם בתבל ותעשה בהם שמות.

כי כל קרבן לא ירצה לה — לאנושיות זו הגדולה!
וכהנייה? — זה חולה, ילד בערישה ומקטיר בת-צחוק הילת, שנקפא על שפתיו; וזה, שולח חץ ומפלח לב, שהתחיל זה עתה רוקס את חלמו החדש.

עם נוע הרוח, עם המית פלאים זו החרישית, הרוחשת באויר והמבשרת קרבת האביב, נוע ינוע אילן אחד ערירי, שחוף-עץ, באין תקוה, ונוע תנוע שארית הכסתות והכרים על היציע שלפני חלוני — שארית הפליטה היא, שהצילו אותם הבודדים הנודדים מחמת המציק.

אילן, אילן מה אתה לוחש לי? היחוש איש לגורלך ולעתידך ולהרשב שאכלך שם פנימה? היש מחור? ראש מי ינוח על הכרים והכסתות הללו, השחורים מני שחור, וכעדים חיים, הם לרמעות ולבנות-צחוק שנקפאו עליהם? הימצא עוד אותו הראש העיף, השוכב עליהם למעצבה, מנוח בזמן הזמנים, או עתידים הם להסלסל ולהנוע עוד כנוע הרוח? או אולי תעבור רוח אחרת, רוח חדשה בארץ, ותחדש את הלבבות, ותדיח את השחור, ועל הכרים והכסתות הללו יצהיל עוד רסיס דמע של שמחה וצלי-קול-צחוק רענן ינין עליהם? הלא הוא אותו רוח האביב עם מגע כנפיו, הלא הוא הנושא

את הבשורה הגדולה זה אלפי שנים; וכתתו חרבותם לאתים... גוי אל גוי
לא ישא חרב?...

אשרי האדם שנשאר לו עוד זיק אהבה אחד לפליטה. לא אותה האהבה
לאנושיות הגדולה שעד היום לא אדע כנותה; לא אהבה דק אחת לנפש
קרובה, מעט רחמים והשתתפות ליסורים ולצער, מעט קורבה והתחטאות בחיק
נפש אהובה, כדי למצוא רגע-מנוחה ומרגוע. אשרי האדם שימצא עוד און
בקרבו להצפין ניצוץ אלהי זה בשעה קשה זו. מי יודע גורל מי יותר קשה,
זה שלשונו בצמא נשמה ונפשו ללחם תתעטף או מי שמבקש לו פנת-סתרים
ליחוד-הלב, אלהים להתפלל וזרועות לקרב!?

אותן שורות העגלות, הטעונות גופים רצוצים ושבורים, על מטלטליהם
וילדיהם מחמדיהם, הנשרכות על פני כל הרכים, כההלכות אבל עם, אותם
הקנים הנעים והגדים, — הקום יקומו עוד, והיש להם תקוה, לולא הותיר לנו
האל מעט אהבה לתנחומים! בתוך העגלות המרוסקות הללו, בין שברי-הגוף
ופרכוסי-הנשמה אלה—מתהלכת היא, הקדושה, כמלאך רחמים, מעודדת, מנחמת
שופכת שיח ידד בחיק אמן, זעזועי לב אשה בזרועות בעלה, מבט-חם נערה
אל עבר דודה, ופותחת שערי התקוה לפניהם.

הבה נשמר איפוא על הניצוצות הללו, על אש הקדש שלא תכבה. כי
להב אהבה אהרת עולה ומתמר, להב אש-זרה לאלהים זרים, ומי יודע אם לא
יאכל זה הלהב את הניצוצות הקדושים?

ולפני בוא היום הגדול ההוא, לפני בוא חג האביב, לפני בוא! וגר
זאב עם כבש... ונער קטן ינהג בם"ה, אלי, תן לי מה תתן, תן לי קצת
מנוחה! לא אותה מנוחה של "אחרי הרעש", הבאה אחרי שביעת דמים, המתלבטת
בחורים ובסדקים בין העכברים הנמלטים והנשקפת מתוך עיני פתנים של הטורפים
העיפים, לא קצת מנוחה של פנת-סתרים, של זוית בודדה.

עוד מעט ויתקדש חג האביב, חג קדומים, סמל הדרור לימים עברו. אתרחק
בנקיון, אשיח דאגה מלבי, אלבש נהרה, אלבה את הניצוץ, שנשאר לי לתנחומות,
ואשכח קצת את מריימי וקשי-גורלי. — — —

עוד מעט ויקרא דרור לארץ. קול מבשר, ישמיע שלום שלום. קשקוש
חרבות ישתתק, הגבולות יתרחבו. ישוב האכר למחרשתו, הפקיד — למשמרתו,
הסוחר — למרכלתו, והחיים ישובו לקדם קדמתם. אז יצא אצא גם אני, ואחי

בני עמי, מן החורין והסדקין — והיה הכל כלא היה — —
הזאת היא המנוחה והזאת היא המרגעה?
פנת-סתרים זו, קרן-זווית זו, אלי, רק הבה לי, כי עיפה נפשי להורגים

אבן אחת, אבן אחת היא קוראה לי! אבן-כר זו שמצא לו פעם אחת
איש מאתנו מנוחה עליה, התמצא לנו? עיף כמונו, שבע נדודים ורגז. כמאנו
— ומלאכי אלהים באו והשיקו לו בכנפיו. אבן, אבן אלהים, איך? המציאי נא
מעט מנוחה גם לנו, הנה הם נפוחי הרגל, לחג את חגם הם באו, הנה הם
נרדפי-אלוה אלה, רגלם בצקה מעמל הדרך, האדמה תלהט מתחתם, השמים —
שמי נחושה, מלאכי-מרום עפו להם — אולי תהיו את להם לסתרה.

ירמיהו הנביא, כי תעבור בדרך ותמצא עצמות אל נא תגביהן, אל נא
תחבקן. אל נא תגפפן ותנשקן. אם השאיר בך אל עוד מעט רחמים — המציאם
לנו, שמלבד עצמות יש לנו עוד קרום בשר ועור לפליטה. אם השאיר בך
אל מעט תנחומים — אז צא נא, והלוי אל המבשר הגדול, אל אליהו, ועברו
נא מסף לסף, מבית לבית, והרעיפו נא מעט רחמים ותנחומות-אל בכוס היגונים
לחג האביב העתיד לבוא.

כי אדום הוא היין ואדום הוא הדם השפוך ועקובה היא הארץ מדם

מספר המכתמים

א.

אמן, הנה נאמן לעצמך! — זו כל התורה לאמן,
אלא שחיב האיש להיות גם ראוי לכך.

ב.

דע, לפני מי אתה עומד — לפני הוד-מלכותו הנצח.
אין אמן ראוי לשמו, ענוה זו לא תנוה בו.

ג.

פתוחה ורחבה וחלקה נדמית לך דרכו של גדול,
כשלוך הקטנים ראה, תפיר כבושיו של זה.

ד.

כשרון-מעט, לא העדרו, סכנה היא לו ולעולם;
אמר הפסוק: על כל שונא אני את הפח.

ה.

אמת, כשרון, זיו-נצח! וכל מי שאין בו שלש-אלה:
ילך ויעסק במה שיעסק ויקנה לו שם,
יבנה בית ויוליד בנים ויהיה לבעל
נאמן ולאב טוב ולאיש מועיל ומברך בפני
הכל, ואולי גם חלק לעולם הבא לו יבטיח —
אולם במלאכת הקדש בל יעז לנגע הזיו.

ו.

מהללים תכנה, בדק חיש את נפשה, כי יומה קרוב;
רק את צורתה בלבד — בטח בעתידה כי רב.

ז.

מי מני יסח או יוסיף לי דבר? סוף חלקי כמעשי;
שאלה של זמן היא ואני — מקבל עלי את הדין.

ח.

הן לא אקנא בזבובים ולא אגזל מהם ששון-יומם,
רבה לפני המלאכה, אין פנאי לי — ויש לי פנאי.

ט.

היו כל בעדי, נואשתי; לא אחד-מפקפק הייתי;
עכשו שידידי מעט, תקוה מלאתי ועז.

(תרע"ה)

למועד-מועדים

(מחזיונות חולם-הקץ)

אָגֶהֶר לְאַרְץ, אָגֶהֶר,

בְּקִדּוּמֵי נְבִיאִים,

וְאִשָּׁאֵל לְדַעַת מָה הִגָּה

לֵב שְׂבַעַת הַרְקִיעִים,

כִּי עֵת, כִּי עֵת,

כִּי אֵץ לִקְצוֹ,

כִּי אֵץ וְלֹא יַחֲכָה!

אֲשֶׁר־שׁ מִזְרְעֵי יְמִינִי

כּוֹתֶבֶת הַשִּׁירִים,

וְנִגְיָדִים אֲדַבֵּר, אֲטִיפָה

כְּהַטֵּף אֲדִירִים,

כִּי עֵת, כִּי עֵת,

כִּי אֵץ לִקְצוֹ,

כִּי אֵץ וְלֹא יַחֲכָה!

כִּי מְלֹאוֹ תַעֲלֶמָה נְאוֹת אָדָם

וְחֻדְשָׁה אַחֲזִיָּה,

וִירֻעַע מְקִיר וּמִכְפִּים

וְלֹא כְּשֶׁהָיָה, —

כִּי עֵת, כִּי עֵת,

כי אין לקח,

כי אין ולא יחקה ו

כי מלאו כל סאות ומלא

צבא אל-כל-הצבאות...

ואעלה מבמות אהנבא

מבמות, מגבעות,

כי עת, כי עת,

כי אין לקח,

כי אין ולא יחקה ו

ואלף: מעיר אל עיר שניה,

ובקול מצלתים,

ובחבי - סוד שם כל השמות

סוד שבעים ושתיים, -

כי עת, כי עת,

כי אין לקח,

כי אין ולא יחקה ו

ואחרי בגילת והלל

גם בחור, גם בתולה,

וקרא לגאולה וחלל,

ובקול והמולה, -

כי עת, כי עת,

כי אין לקח,

כי אין ולא יחקה ו

עיקרים.

(א) אין צדיק אלא נטור, למד ואו. (ב) אין קדושים — אלא חיי אדם, או יותר מדויק, אין קדושה אלא — הויה... (ג) אין רע ותבל כפרנסי הצבור ו"בעלי-הלכתן" (ד) אין נביא מצוה לדור ומשורר וסופר אלא למי שיש לו "אידיה פיקסיה".

וזהו — ה"היה אומר" שבבעלי המשנה והוא הוא ה"שוית" של החסידים הראשונים והוא הוא ה"באהבמו-תשגה תמיד" של הרמב"ם בחבור הגדול. וכך ארבעה עיקרים.

(...ואתה, אם בנדידותך הגדולה על בתים נדולים תמצא בית נאה ועל פתחו כתבת קצקע "צדיק", דע לך כי קודם כל צדיק אינו גר שם. — ואין כל הבדל במה מתלבש הפרטום או הפרוה, אם בתנא רומאי, אם ב"תקון חצות" או בגב כפוף.

ויש גם מתפלל בלחש בקול גס... והוא הגרוע מכלם. ומי שאומר שיש צדיקים גלויים אינו אלא — טומטום וערל-ערל. סוד ה' ליריאיו... ה' הוא סוד ליריאיו. וכך היא המדה ליתר העיקרים. כל הדברים הגבוהים שמעבר לקדושתו של היחיד המה — הבל ושוא. וכל אסונות העולם הוא רק מהטעותים ביסוד יסודות זה. ומה שנפלא ואופי מכל הוא זה שאלה אשר אהבת-אדם היא אומנתם וכמעט שקבלו כל אותה התעשייה בחכירה ועל כל זר הנגש אליהם המה מביטים כעל מסיג גבולם... — הלא אלו הפהנים הגדולים, חגורי אפוד בד, שכתו דבר קטן אחד — את האדם...

את האדם, כמו שהוא, בגפו שכחו. וכשתבדק תמצא כי יציר עלוב זה יותר מלכל שפל ונבזה הוא בעיני אוהבי-אדם המושבעים... גם המה עומדים בעיקר על הפסיס של מה אנוש כי תוכרנו... ואינם עובדים, אלא לשם עתיד, קהל, אנושית, כאלו יש ב"עתיד" וב"קהל" ואפילו באנושית אינה "חוש-ששי" מבלעדי אנוש...

ומי שמבין ברשעותם המחלטת והאורגנית של פרנסי הצבור, בפרנסיים טפסיים עסקינן, לא במקרייה, אינו אלא קטן-המח... ומי שמסתפק באידית האידיה-פיקסיה של הסופר והמשורר, הרי הוא אדם שאין לו שום חלק בעולם המחשבה...

השפה היא טבעתה של האומה, חותמה, והיא, היא ה"מה המיוחדת"
העושה מאישים מפורדים ומפוזרים חטיבה אחת מבפנים ואני ולא אחר מבחוץ.
זיוגה של השפה עם האומה נראה ומוחשי, אבל אם הוא עצם ה"מה"
הפנימי עדין צריך הכרע. אפשר אין הלשון אלא בת-זוגה של האמה אבל
לא האמה עצמה. ואפשר שאינה אלא זיווג שני...

אין כל ספק, כי הלשון היא בית-הגנזים של האומה... כל מה שהיה
והגה פעם מימות עולם, הרי הוא נאצר בלשונו דוקא.
חדר אחד יש בגן עדן ונקרא גוף והוא — אוצר הנשמות. והוא
במובן הכללי, הלשון להאומה. הוא — הגוף לרוח האמה ולנשמתה. הנשמה
מתבטאת בשפתה. מתלבשת בה ונקלצת לתוכה...
וזוהי הסוד של שפת-אם...

אין הנשמה מתבטאת אלא בשפת-אם... בלשון שנודוגה לאדם מאליה,
ולא שנתרכבה... בשפה שהקנו לו מן השמים ולא שקנה-הוא על ידי חכמות,
אתרוג המרכב פסול. אינו ראוי לברכה, אלא הפשוט והעצם...
כל מה שאינו טבעי ופשוט יש בו מן הזיוף והמלאכותי. והם שני
קוים שקולים... ובכל מקום שיש זיוף אין נשמה, חותמה של הנשמה —
אמת, עצם.

יכול אדם לדבר על כל הענינים שבעולם גם בלשון שאינה שלו. יתר
מכן, גם אוצרות מחשבתו, יכול היא לצבור בשפה אחרת, אבל רק מחשבתו,
ולא רזי נשמתו. מחמני הנפש וסודות הרוח אינם נבלטים בשפה שאולה
ואפילו לא קנויה. אין שכירת העצם, השורש, הטמיר. בל טמירין שורה אלא
בשפת-האם.

אין גנוי נשמה נפתחים ע"י מפתחות עשיות בידי בשר ודם, ע"י
"צלציל" למפרע בפעמון והכנה קדומה.
אין שערי שמים נפתחים, אלא מאליהם, ממילא וברגע שלא חכה
האדם... שתי כליותיו נעשו כשני מעינות והם נובעות חכמה. נובעות
מאליהן... וכאן הוא התהום שבין יוצר לבעל מלאכה, העובד עבודתו בויעת
אפים ויגיע כפים... אין יצירה באונס. ועובד אפילו היותר חרוץ ושקדן לא
יגיע לעולם לה"גניוס" של יוצר ואפילו היותר קטן.

משיח ומציאה באים ב"היסח הדעת" דוקא, ומחשבה תועלת.
זוהי הסבה היסודית של משיחיות. של כל מיני המשיחיות של כל
מיני התגלויות בי של יחיד, בין של צבור בין של אומה ואפילו של
האכושיות כלה.

אינו בא ע"י הכנות קדומות מראש. הוא מזופיע, צמח שמו ומתחתיו
"צמח". כך הוא במשיח-גמור וכולו וכך הוא במשיח-חלקי ופרטי...

אדם קם בבוקר, רוחץ פניו, ידיו ורגליו, מנקה את שיניו, סורק
שערותיו, מסתכל במראה, אוכל את ארוחתו, ומתישב אח"כ כראוי על
האכנים כדי... ליצור בעט, במכחול או במסתח... תמה אני, אם בכחו של
זה יעלה, לברא אפילו כנף יתוש אחר ולהטיל בו נשמה... גופות שהוקצעים,
אם אומן-יד הוא, אפשר יעלה בידו... אבל להטיל נשמה, לברא דבר, שיש
בו נביעה של חיים זהו ספק גדול מאד.

ההכנה והכונה מפסיקות ומקלקלות את הצנורות, סותמת את הנביעה
ומפדרות את המבוע דבירא..

אפילו נשמות גדולות עצמן אינן באות לעולם מזיוג בכונה והכנה...
פרץ וזרה, אנב אורחא באו לעולם... שלמה — בחטיפה, בחינת מים
גנובים... משה מאחרי שלוחיה של יוכבד...

אין השפע יורד מגנוי-מעלה ע"י סולם שאתה מעמידו בכונה והכנה,
אלא ע"י צנור של מאליו וממילא. בעל הצנור אינו יודע, שהוא מעמידו,
והצינור גופא אינו יודע, שהוא — נעמד...

בשפה מדוברת, בשפת אם, אין כונה, אין עשוי, אין מלאכותיות לשום
ביטוי לא ברגע זה ולא בשום רגע קודם של "קליטת מושג במלה"... אלא
השפע מגנוי הנפש בא-מאליו, בלי מסכים וצעפים... ולכן מתבטא ומתגלה
בה העצם, לבנת הספיר...

ובשפה נקנית אין השפע בא מאליו. ולכן אין בו רו העצם, הטמירא
בכל טמירין, הקמטים החבויים, חמוקן-ירכיף חסרים לה...
ומה שמתגלה בה, אינה מתגלה אלא ע"י פרסא... מחיצות והעלמות.

הראשונים אמרו, מחצוניות האור נעשו פנימיות הכלים מתעבה
ומתעכר האויר ונעשה ממנו כלי. ובחינות רבות לדבר.
יש כלי, שהוא — קליפה לתוכן, כקליפה לפרי. יש קליפה דקה ויש
קליפה גסה, כקליפת האגוז הזה. ויש שגסותה מגעת לידי טומאה, טומאה
גמורה... ויש אמנם קליפת נוגה. הקליפה בעצמה של אור וזוהר הוא.
ונוגה לו מסביב.

כעין זה היא — המלה לתוכן למשוג.
אין המלה נבראת, אלא — מחיצוניות המושג. והיא אחוזה וקשורה בו
כשלהבת בגחלת. ואין זיווג כזיווגם... כהדין קמצא דלבושיה מיניה וביה...
ורעיון מקורי, סתום וטמיר יש אשר אין לו, אלא — מלתו האחת
בעולם, כזיווג ראשון, שמן השמים. וכל מלות אחרות, מבטאים אחרים,
העתקות אחרות, אינן, אלא — חיקוי וקופיות... לכל היותר אינן, אלא —

פלגשים.

ולכן אתה מוצא בכל שפה ושפה קמטים וקמטי-קמטים - ובכלי שפה מיוחדים לה, וש"א למוסרם בדיוקם הגמור, בגון נשמתם לשפה אחרת.

*

האור, שבו רואה האדם מסוף העולם ועד סופו, הוא - האור, שנברא ביום ראשון דוקא...

בימים שאין האדם זוכר זמנם, אינו זוכר איך ומתי נבראו... ודומים לו, שהם נבראו יחד עמו... אינו זוכר את עצמו בלעדם... כאילן וצלו... אין ראשון לראשיתם...

השמים והארץ אינן, אלא - מעשה בראשית, ואינם מתבראים אלא בימי בראשית... בימים שאין האדם זוכר מה היה לפנים... כל מה שנעשה אח"כ, אינן אלא - תולדות השמים והארץ... או מלאכת בשר ודם... אחד מהאורות - נבראים בעולמו של הקב"ה הוא - השפה.

אחד מהאורות בעולמו של אדם, שנבראים ביום ראשון הוא - השפה. השפה ביום הראשון דוקא... ולכן מי שאין לו לשון עצמיות שלו, אין לו בעולמו אור שנברא ביום ראשון... אין לו מעשה בראשית...

ומשום כך אין עם בעולם, שאינו נלחם בעד שפתו הוא, מדבד המשכילים המשונים, שבין עם המלה והספר בתקופת ההתרסות וההתאשכנזות, תקופת החרפה, שהם החכמים הללו, נלחמו נגד לשונם, חזיון, שאין אתה מוצא דוגמתו בשום אומה ולשון עפ"י שטר"ל כל הדורות... המלחמה בעד השפה בעיקרה ובשרשה הוא לא פעין מלחמה בעד הדגל, בעד הסימן, סימן של הגדרה לאומית. וגם לא בעד הקלה לבורים ולעצלי המחשבה, שלא יצטרכו לפשוט בשפות אחרות, שאינן נקנות אלא מתוך למוד, יגיעה ושקידה, אלא כאן - סוד שמירת האור, שנברא ביום ראשון, שמירת המאליו וממילא של האדם, ובסך הכל של האומה כלה, - הבלתי אמצעיות שבו, שהוא הוא, - הייהר עצמי, טבעי, אלהי שבו... בכל מקום שהטבע בלתי מזויף, שם השכינה שורה. והמסתוריים היו אומרים - האלקים בגימטרא הטבע.

ולכן אתה מוצא חזיון מיוחד לענין השפות. יש מלחמות בעד שפות אבל לא פולמסים תיאורונים. אדם שלא נטרפה דעתו עליו מתוך חכמתו אינו בא בטענה, לשוני גדולה משלך... וכן להיפך, אין אדם נורמלי מוסר את שפתו, תהי היותר מצומצמה וזעירא, בעד השפה היותר אדירה שבעולם...

מכיון שאותה שפה לא שלו היא, תהי — מעולה שבמעולות, לא
תחם לו ולא תאיר לו. אין בו מיסוד האור שנברא ביום ראשון...

דבר זה הוא ודאי גמור, וכל החולק ע"ז אינו, אלא — טומסם לב אבל
עדיין. אין כל זה אומר, כי הלשון היא — המהות עצמה של האומה. אין
היא אלא — בית גנוים ולא הגנזים עצמם. אוצר הרוח, אבל לא הרוח
עצמו. מבקש הרוים, "החבויים", הטמירים והסתומים, אבל לא הרו עצמו,
הטמיר והסתום עצמו...

ארון העדות עד כמה, שהוא קדוש ומקודש, אין הוא — העדות עצמן
ואפילו הלוחות אינן הכתב והמכתב עצמן...

גם הוא, צנור של מאליו... אבל אינו אותו השפע בעצמו הבא
אליו מאליו...

וגם האור שנברא ביום ראשון, שע"י בלבד אדם רואה מסוף העולם
ועד סופו, אינו עדין הנראה בעצמו...

הגוף עד כמה שיזדכך לא יגיע לעולם לידי מדרגת נפש... והמלה
עד כמה שתתבלח לא תגיע למדרגת מושג... והצורה עד כמה שתצורף
לא תעלה לבחינת עצם...

ואנו משתוקקים לדעת עצם ה"מה" ביחוד, מהו?

(השף יבוא)

אדם באהל

(קטעי מחשבה ורגש)

י ס ו ר י ם . יסוריה של נפש האדם ומצוקותיה אין להם גבול ואין להם תקנה אפילו בהשתפכות על גבי הניר. לא את הכאב מביעים ולא עיי הכתיבה וההשתפכות אפשר להקל קצת מצערן של אדם הסובל. הכאב האמתי אין לו תמונה ודמות, ואפילו האמנות הארוכה לא תועיל לו.

ג ג ו ן . גנון אחד עולה ומפעפע בקרבי. אפשר שרק עיי הנגונים יש להביע במקצת את המעיק בלב. שר לי ג... בצותא-חדא, בליל שבת. ואני נמשכתי אחרי ואחרי מגניבותיו, והוקל ורוח לי במעט. או — או לא תוקל ולא רוח כלל—אך שכחתי רגע.

ש י ח ה . שיחת רעים, שיחה בין השטין, החפץ שיחוד השני עמוק ללבך וישתתף בגורלך, ולבסוף—קצת דברי חנופה, קצת דברים של טעם, קצת קרבה והשתפכות אמיתית, וקצת גוזמה והפלגה ואי הבנת הדבר לאמתו. ואומר לי רע זה: דומה אני, כי עני אתה בפנטסיה. אמת ויציב! דומה אני כי כשרונך האמתי בבקרת—אתה חודר לעמקו של הדבר. הוי רבש"ע, עמקות, חדירה לעמקו של הדבר! בקרת! את הכל רואים, רק הגרעין האמתי נעלם מעיני האנשים או אולי מה שלאמת נעלם מעין רואים אין ואין?

ג י צ ו ן . אם זוהי עבודה ע"פ האינרציה או ניצוץ אלהי הנוער ואיננו כבה? ואתה כותב, והנך שקוע בספרות זו ובבצה זו מסביב לספרות, ואין לך מוצא. והרי זה סוף כל סוף האור היחידי ההולך לפניך בכל ימי חייך. והרי, למרות ההתמרמרות שלך, הוא הדבר היחידי שנותן, טעם לחיך וטעם לכל מהותך ולהצרות שאתה סובל. ובכל זאת... אותו מהנק הנפש, אותו ורגש של דג בנהר שמימי חרבו, כמבטאו של ברנר, תוקף אותך ואי-אפשר להפטר ממנו.

י ו ב ל . יובלו של ג. יחסי—כחם אל כל דבר ספרות—באהבה, במסירות. אך כרכורי היובל! אפילו אותה התשוקה של ג. בעצמו ליבלו. הה, מדוע לא יכול האדם להתרומם קצת? מאין אותו הרגש החילוני, הרדיפה הקלה והזולה אחרי כבוד מדומה זה? סימן רע לו. סימן כי מעט היה לו משלו, אם רוצה הוא בנופך זה. ועתה? עתה בשעת משבר זו, בשעה שלחלוטין אין קורא, אין ספרות והנה אדם להוט אחרי שעשועים! הה, כמעט בכל סופר שבנו יושב איזה, בעל בית. והוא המושל בו. ע"פ הרוב אין להם

משלהם וכשיש-אינם יודעים להוקירו, ואין להם כלל אותו הרגש של יחוד הנפש. הלא חרפה תשבר הלב. אין לנו כלום. יש רק יחידים, שרידים, יוצרים נסתרים, והשאר—פומביות ובלוף נוראו את התענוג של אדם בודד במועדו אינם יודעים ואינע רוצים לדעת.

כחות, אני יודע, ואיני מרמה את עצמי, ומעולם לא דמיתי את עצמי, כי גובה ידוע בספרות יתן לי אושר. יותר מדאי אני מבין ומקיף את אשר מסביב, שהתקוות הנכזבות תולכיכוני שולל. לא קויתי מהספרות כלום להנאתי. היא היתה לי צורך נפשי, פנימי, להשקיט ולהאפיל קצת על האימה הנפלת עלי למראה כל ההיקף הגדול שק החיים. אני יודע ורואה היטב את המכשולים והמפריעים הרבים שאינם נותנים לכופר עברי להתפתח כהגן ושוללים ממנו את היכלת להשתמש בספרות אף כתריס בפני הפרעניות הנפשית, ומה גם להיות סופר לאחרים.

אך אם יביאו בחשבון אותו היקף החיים, ההתעמקות בהם והבנתם אותו גלוי המסך וההסתכלות ב"מה לפנים ומה לאהור מה למעלה ומה למטה"—שנשמת סופר עברי נצרפת בהם, אז לא על הכאב ועל צרות הסופר נצטער, ולא על שיוון הנפש וטמטום המח, מנת חלקו. לי צר, פשוט, להכחות הרבים והענקים ההולכים וכלים בכדי ולאותם ה"דוקומנטים האנושיים", שנחנקים בקרב נפש הסופר ואין להם מוצא.

ספרות המצב רע. ענייני הפרנסה שוללים את מיטב הזמן ומעבירים את האדם על דעתו. ובכל זאת—שבע יפול לאדם וקם. התחיל שוב מפכה זרם היצירה. התחילה שוב איזו התעוררות. סימן טוב או רע—בכל אופן אין זה שייך למי שהוא ואין נפקא מינא לעם זה המתמר תמיד ב"התעוררות" ותחיה". עצבך ומשושך שברך ומאוייך יולדו קרבך יתמו תוכך—בימים הראשונים לימי כניסתך לתוך הספרות, תשלשע אותך התקוה שדבריך יעוררו את הקהל ויודוך בעד מפעלך. לאט לאט תפרח התקוה הזאת ואתה תשים פניך להכרה מצד מכיריך וידידיך או מצד ה"מבינים" האמתים—אולם לאט לאט ידעך גם "החשק" הזה. אתה יודע ברור כי איש לא ידע ולא יכיר את מפעלך. אין לך לקנות למה שהוא. עובד אתה שלא על מנת לקבל פרס. אך לא זהו העיקר. העיקר כי אתה צריך להתביש בחוץ ובחוג הסופרים מכיריך במפעלך, ואתה צריך להכנס לפני ולפנים ולהסתתר עם הדבר היקר לך, כדבר בו וקלון.

אנכי נכנסתי אל הספרות בהערצה. הסופר היה בעיני כמלאך אלהים. יראתי להעלות על דל שפתי כי סופר אני. דמיתי כי כמו שהיה לי דבר ספרות כדברי אלהים חיים, כך יהיו דברי אולם לא כן. בשנות 1905, שנת הריבולציה, לעגו לכותב עברית. עתה מדברים עברית וכותבים עברית ולא לחרפה תחשג. ואולם אז—אלה שלעגו לעברית, ידעו את העברית ונהו אחרי

הי שבלב. ועלשיו אין רגש, רק פלפול לשון וכבוד-שפה מדומה, ומצות
ישים מלומדה, עכשיו אחת היא. גם אני איני ירא עוד להעלות על
שפתי כי סופר אני. דברי לא יגיעו לאון-איש. אין קורא ואין תומך ואין
איש רואה מה שנעשה בלב הסופר העברי. אתה שומע מכל צד תלונות
ותרעומות. ולו גם מטל השמים תתן להם יעקמו את החטם. אתה קורא
ביליק הגדול, ויודע, כי לא חספרות כשהיא לעצמה עשתה אותו לגדול,
כי אם ה"טון" שלהם, שהוא משתמש בו, אותו הרקב הישן שלהם שהוא
נקר בו באמצעים ספרותיים גדולים. צער האדם ונשמתו רחוקים מאנשים
הללו. אין הם יודעים כאב ואין הם יודעים צער ואין הם יודעים שמחה
וששון, כי אם מלים נפוחות ופרזות מצלצלות על עם ולאום שאינם כלל
במציאות. למי אני עמל?—השאלה כלל לא שאלה היא. הסופר העברי
מתיחד בפנתו ושופך שיחו ומדבר אל נפשו ואחת היא לו. וכל כמה שישפל
קולו, ישפך את מררתו וישיח אשר עם לבו—תקדש עליו פנתו זו ליחוד
הנפש. הוא כותב בשבילו ולעצמו ולאותו האדם שעדיין לא נרקב ברקב
הלאומיות, והעממיות, ושעדיין יש לו נשמה בקרבו.

אהבה וכבוד.

אהבנו את החדר ואת הישיבה כבדנו. אהבו האבות את החדר כאהבת האם את ילדה, כחוש ורל הוא הילד וחביב ואהוב הוא עליה; ירקרק הוא וחוט של חן מתוח עליו; מלולך הוא הילד והאם מחבקת ומנשקת אותו; ממשמת היא בקצה חטמו, בתנוך אזנו, כדי לנגע בשפתיה בבשרו החם. אהבו את החדר ואת הרבי, אבל לא כבדו אותו, כשם שהאם אוהבת ומרחמת את ילדה, אבל אינה מכבדת אותו, אינה שואלת בעצתו ואינה נזקקת לחכמת דעתו. אהבו הילדים את החדר כאהבתם את אמם וקנתם, המלטפת ומחבבת אותם ולוחשת באזנם ספורי מעשיותיה ואגדותיה. גוערת בה וקנתם, פעמים קפדנית היא ונוזפת בהם, אבל חביבה היא בקמטיה על מצחה, בגבה הכפוף ובצניעות דרכיה ובהדר הזקנה החופפת עליה. לא כן היה היחס אל הישיבה. אל רגש האהבה נוסף אף הרגש של יראת-הרוממות והכבוד. אהבו וכבדו האבות את הישיבה, את התורה והגמרא, את חבישי התורה והפלפול—אם ידעום ואם לא ידעום—ובאופן האחרון היה עוד יותר חוק הרגש של יראת-הרוממות מפני הישיבה; כבדו את ראש הישיבה, זה אשר משכמו ומעלה גבוה מכל העם, חבבו וכבדו את בחורי הישיבה, ביראת-הכבוד נכנסו אל בית הישיבה ההומה; ביראת הכבוד התכנסו בראשית הזמן לשמוע את הפתיחה ובסוף הזמן את הסיום. חביבה ומכובדת היתה הישיבה על האבות ועל העם וחביבה ומכובדת על תלמידיה. בכבודה התכבדו. ביראת הכבוד דברו ושוחחו בחורי הישיבה על ראש הישיבה ועל בית הישיבה, בלמדם בישיבה; ובכבוד הישיבה התאמרו כל ימי חייהם. מעין רגש של כבוד-אם אל החדר ומעין רגש של כבוד-אב אל הישיבה.

עם שינוי הזמנים נשתנה גם יחוסנו אל החדר ואל הישיבה. פג רגש האהבה אל החדר וסר הדור הכבוד מעל הישיבה. אי-אלו רגשות אהבה וכבוד חבויים מפעפעים עוד בקרבנו אל החדר ואל הישיבה. עוד הומה לבנו על האהבה שאבדה ועל הכבוד שסר. מתגעגעים אנו על הימים הראשונים שהיו טובים מאלה ואינם חוזרים, כשם שילדותנו אינה חוזרת. קים עוד החדר, קימת עוד הישיבה. אבל יחוסנו אליהם, כאל צל ממה שעבר, כאל זכרון נעים, שהולך ומטשטש, כהה ונעלם, מפני רשמי חיים חדשים, סוערים וחזקים, שתקפו אותנו. ויש שאיזה רגש עמום של שנאה כבושה מחלחל בקרבנו אל החדר ואל הישיבה. כעין אם חורגת-החדר וכאב תורג-הישיבה. נדמה כאלו הם הם שגזלו ממנו את עדני נעוריני.

ובתי חנוך של זרים מושכים את לבנו באיזה קסם מיוחד. שם האשר-
שם עדנת החיים, שם הגיהוץ וההידור, הסדר והמשמעת, אלא ששערי גן עדן
זה נעולים. וביראת-הכבוד דופקים בשערים הננעלים האלה. המאושרים שבנו
נבלעים בתוכם; המרובים נשארים מבחוק; ומקנאים המרובים ביחידים המאושרים
שזכו לשכון כבוד בבתי הספר הזרים, המצאו להם בעלי הזכויות אשר נחת
בבתים הזרים הללו?

יפים וטהודדים הבתים הללו, אור זרוע בהם, אבל קרים הם כאבני
שיש. אין לנו קרבת נפש אליהם—זרים הם לנו ומושכים בעוז את לבנו,
בזרותם הם מושכים ויראת הכבוד וסגנונים בלבנו. אין לנו רגש אהבה אל בית הספר
הזר ואל הגימנסיא. אולם יראת הרוממת, כמו מפני איזה דבר נעלם וזר ממנו,
מקוננת בלבנו. יש שרגש היראה המחלחל בלבנו מרחיק אותנו מן הבתים הללו,
כמפני איזה דבר נורא העלול להפיא עלינו כלמה; ויש שרגש זה דוקא מושך
אותנו. שנים עוברות. לאט, לאט מתרגלים אנו אל הבתים האלה, אולם אין
האהבה חודרת לתוכנו. שוב זמנים ושנויים חדשים, ואף יראת הכבוד מתחללת,
באין אהבה ובאין כבוד מבקרים אנו את בתי החנוך הזרים.

צמאון רב תוקף אותנו לבית אהבה ולבית כבוד—ואין, מה שהיה משלנו
אינו אהוב ואינו מכובד ומה של זרים אינו אהוב ואינו מכובד. התחלנו בונים
לעצמנו בתי-חנוך ממינים שונים וממדרגות שונות. ולא הספקנו עוד לפתח
בקרבנו יחס קבוע אליהם.

קרבה וזרות בבתים החדשים האלה. נעדרת האהבה מפני הזרות שבהם,
נעדר הכבוד מפני הקרבה אליהם. וחיים אנו ומחנכים אנו את בנינו,
ומתחנכים בנינו בלי התרוממות הרוח, בלי קשר חזק, בלי הרגשת אהבה
והרגשת כבוד. וזהו הסוד הפסיכולוגי לרפיון בנינם של בתי-הספר החדשים שלנו.
אין עוד מצע נפשי ליסודם, ועוד עידן ועידנים יעברו עד שנתקשר אל בתי
החנוך האלה קשר של קימא, קשר של אהבה וקשר של כבוד.

מחשבות בזמן.

מסביב למדורה היתומה.

צער היותנו העברית היא בדידותנו המוחלטה. בצהרי יום זר הננו מנענעים את העברית, החולה שלנו, הלא נדרשה כמו נר-נשמה בעריסה.

יחידי-מספר מדור עבר חלמו חלום התחיה העברית, ואנחנו, היושבים מסביב למדורה היתומה, הבנים, טוים את הכתונת, כסות לחלום זכה ומזוקקה מדי היתה לנו העברית, תכלת לא מן האדמה מעוטת-בשר ודם וללא צורה, על-כן שומה עלינו למעט חלבנו ודמנו לנסך מהם על החולה ולעודדה.

ואנחנו, קורמי-העור, ללא נחשבנו בעיני האומה, אשר לא הסכינה מימות דור לחשב כל פסל או צורה. תופרים אנו, תופרים עור לחלום העברי, הרועד ומפרפר כשביב באויר, לבנים אנו נושאים צפצפון ולצורה. על כן היינו בעיני האומה כגבעונים, אנחנו השומרים על הניצוץ בתוך אפר-המקלה של ים-החולין.

ופי-שבעה יגדל הכאב, כאשר נקשיב באזנינו תמיד את פעמוני השקר החוגג.

כי גם בעיני אנשי-המעשה, אלו היוצאים ובאים לפני העם, הבונים עתיד לאומה ומובילים בשמחה ובששון את מרכבת-ישראל בדרכי מלכים, גם בעיניהם לא נחשבנו.

מבין קולות תרועותיהם של בני-הצורה, יהדד הלעג לנו, אנשי-השביל, חובשי ספסל החלום; כמו לא צורה לנו.

רק באספות ההמוניות, כאשר הם ינאמו גבוהות על עושר-דורות, אשר ממכורותיו יחצבו למו רכוש להוה, יש אשר יתנו את חסדם גם לשרידה, ליחידה, אולם מדי רדתם מעל הבמה כן יזנחה כדבר-לא-חפץ. ואנחנו הן אמר נאמר:

— לשון, לשון, לשון את לנו לא רק בשבת ומועד, כי אם תמיד את לנו. ונארשך לנו, עברית טובה, באהבה וברחמים, בבשר ובדם! כי אם גם שארית זה החלום תגודף יבוא רקב ההתנונות גם בבשר וגם בגפש האומה.

ובצאתנו אל הרחוב, לראות את האת, את הבשר והדם, את הרמון,
נוש היהדות, אח מתנכר הוא לנו.

אנחנו, הבנים הנאכזבים, השוכנים על-יד אפיקי הכאב היהודי, אשר
ספגנו את התפלות ואת היודים של המונותינו, בדברנו בשפת השיר, בלשון
ההוי הקדמון. כמו מיקינים הננו לאחינו בשרנו.
וכאשר נבוא לבנות את הגשר בין רטט היחיד ודוי הכלל נהיה
כמתעתעים בעיני המונותינו, אשר לא יבינו את לשונינו ולא יאמינו בנו.
ומדי נשיר נהיה כמו ברבורים יוצא מעי האם התרנגולת בשוטם על
פני המים.

ואם גם נשא חלי העם ואת נגעיו ננשק במו פינו כמו בני-יומא-דפגרא
נדמינו בעיניו.

והפצע הכי עמוק:

אשר יאמרו לנו: שאננים אתם, מבטלי-עולם ורועי-רוח. אותנו, החוצבים
בלשון, היורדים, לבורות שיחין ומערות של האומה, היגיעים יגיעת בשר
ודם, הפועלים בשדה העברית כמעט על פת-לחם או על-חנם, ללא כבוד ולא
רכוש, מבני העניים, אשר רק להם קמה תמיד תורת ישראל לנחלה, אותנו
משימים כמותרות לעם, כסרח העודף של בורגנים אנשי-כיס שבעי-כל-טוב.
אנו, אשר ויתרנו על חלקנו בעולם-הזה לשם היצירה בעברית ולטובת
שמירתן של הפליין הקטנים לאומה, נמנינו בין אנשי-בריתם של רודפי-התענוגות
ועושי-הדלים.

ותחי המסורת העברית.

ביגיע כפינו, עניים ונאמנים, אנו באים אליך, את, ויחדיו ננעים
זמירות השיר הקדמון. אנו אשר העברית היא לנו לא רק פזמון שקר, קצף
על שפתים מעל במת-נואם, כי אם אויר-הנשימה.
אנו, אשר לא גבוו לגלות ולא נחניף לעברית לשלחה להיותה לנחלה
להישוב היהודי, בן מאה האלף אשר בארץ-האבות, כי אם נשאוף לראותה
פורחת גם בפי שבעה-עשר מליוני בני ישראל אשר בכל תפוצות תבל;
אנו, הצופים בכל ההויה כולה דרך כ"ב האותיות העבריות.
אנו נמשיך את המסורת.

העברי, החולם הלוחם, המאמין, אָח בוא-נא לקראתינו

שמע!

עזור!

אהוב!

א. שטיינמאן.

אמנותנו העממית.

(פרגלי התערוכה היהודית הרביעית בורשה)

רגילים לדבר על-דבר האמנות היהודית ועל היחס הבלתי אמצעי בין האמן וההמון היהודי. גם רבים מהאמנים היהודים מדבים להתגנדר בהעממיות שבציוריהם או בפסלונם ותמיד גותנים שבח לעממיות זו. ואמנם מוכרחים להודות בצד-השוה שבין האמן היהודי והעם היהודי; ברם לא מן הבחינה החיובית, כי אם השלילית.

כי גרים היהודים בארצות לא להם וגרה אף האמנות היהודית בארץ לא לה. כל אותם האמנים העממיים יושבים פזורים בארצות שונות ולרוב מושפעים הם מתרבות זרה. ותרבות זרה זו היא הגרעין ביצירותיהם, בשעה שיהדותם העממית אינה אלא הקליפה. ואם אחרים רואים את ההפך מזה, אין זה אלא לפי שהם רואים מה שרצוי להם. ומחמת זה אין רבים מרגישים, למשל, שאותו הנביא המצויר בידי לודויג מידנר אינו אלא אפר סלני מגושם, מעל גדות הוולגה, כפי שראתו עינו האמנותית של אַרנסט ברֶדֶךְ ואשר ממנו הושפע בצירו תמונה זו, כמו הרבה אמנים אחרים, גם לודויג מידנר – אם גם שלא מדעת – ואין לאפר זה שום יחס לנביא המצויר בדמיון העם היהודי. ואפשר שמידנר לא נתכון כל עיקר לצייר נביא יהודי, אולם מכיון שתמונה זו תלויה על כתל התערוכה היהודית באולם הקהלה היהודית נוהגים לדרוש בה סמוכים וקוראים: הנה האפי היהודי, הנה נביא ההמון הפרימיטיבי.

כמו כן שוכחים, כי אלה האמנים היהודים הצעירים, הדוגלים בשם האמנות היהודית, העממית-פרימיטיבית, בעיקרו של דבר לא ידעו עד היום אותו היהודי ההמוני, אשר מדי יום יקדישוהו ויעריצוהו ויעריצוהו ביצירותיהם וגם כיום אינם יודעים אותו בלתי אם מקריאה בספרים או מראיה עראית. הלא כל אלה האמנים יושבים מפוזרים בארצות אירופה המערבית איש בעירו ובמדינתו ונהנים מזיו התרבות המערבית וגם על דעתם לא יעלה לבוא במגע בלתי-אמצעי עם אותו ההמון היהודי היושב במזרח. גם אין זה סוד כלל שמה שהם מצירים תמונות מחיי ההמון היהודי, כביכול, אין זה נובע על פי רוב מאהבתם את ההמון היהודי כי אם מחמת שנסחפים הם אחרי המודה הפרימיטיבית באמנות החדשה, וגם לפי שהצגת תמונות יהודים מתפללים, עטופי טלית ותפלין על קדקדם, באיזה היכל-אמנות שבדרוזן או בדיסלדורף ודאי נחשבת היא בעיני המבקרים את אלה

התכלות - המביטים על היהודים האלה כעל בריות משונות מזמן ראשית הבריאה -
כדבר אוריגינילי ביותר וזה מועיל הרבה לפרסם את שמו של האמן.
פרסום שמם של האמנים הללו הגיע גם אלינו, יהודי המזרח, ולא רק
שמם, כי אם גם יצירותיהם המוצגות לראיה בתערוכה היהודית בן־רשה ונותנה
לנו על־ידי זה האפשרות לראות קלסתר פנינו כפי שמצירים אותו במערב אירופה.
תיכף מדי הכנסנו לאולם התערוכה מושכות את עינינו תמונותיהם של
הנריק גוטליב ויעקב שטנהרד. אנכי הפעם אעיר רק על דבר טפוסיהם היהודים.
הנה תמונתו של שטנהרד, "יהודים מתפללים". פני היהודים חורים ונענים, גופם
עסוף טלית ותפילין על קדקדם. גרות גדולים דולקים. ממעל לראשי המתפללים
מרחפת כעין תבנית חצי לבנה. גם בחלל האויר, גם בפני היהודים מורגש הנצח.
ציור זה אפי לרוב התמונות, שהן פרי־רוחם של האמנים הללו. כי לא רק על
פני אלה היהודים המתפללים שפוך הוד של נצח, כי אם על פני כל היהודים
המצוירים בידי כל אלה האמנים בין שהם מצירים יהודי למדן או יהודי מתפלל
או גם איזה סבל. תמיד לנגד עיניהם אותו היהודי המצונה והגוסס בעולם הזה
והחי ב"עולם הבא" של ההיסטוריה הישראלית. ואין תימה. הלא הם יודעים את
היהודי רק מדפי ההסטוריה ואינם מכירים כל אותו קהל הסבלים, החנונים,
החייטים והרצענים, כל אותם היהודים ההווים, החיים חיים ארציים, בין אם
חיים אלה מתוקנים הם או לא.

הנה תלויה על הכתל השני תמונת סבלים יהודים מצוירה בידי הינריק
גוטליב. אם כי נראה שחושו האמנותי החד של גוטליב התאמץ להתרחק מכל
סנדנציה שהיא, בכל זאת נכרת גם פה, שלא מדעת, ההשפעה של אותו חוב
האמנים. גם הסבל הזה נשקף לא כאיש נושא משאות המתפרנס מיגיע כפיו
ורואה חיים בעמלי ולפעמים גם נהנה מזיו החטא, כמו שיודעים אותו אנחנו,
כי אם אותו הסו". הנושא את סבל העם היהודי הנצחי. כאלו הן כל אלה
התמונות, עד כמה שמתוארים בהם החיים היהודים, בין אם נעשו בידי אמנים
באמת או צירים ש עינם אמנים: חסרי חיים הם; ואם הירמולקות והטליות
שהאנשים המצוירים יטופים בהן, מעידות עליהם שיהודים הם, מחוסרים הם
כנגד זה אותו רטט הר ים, העובר רק בתוך אותן היצירות, הנוצרות מתוך לב
רגש ומתוך אהבה והתמירות אמיתית.

אלה האמנים לא השקיפו לעולם לתוך לב היהודי המצויר, שאמלי כן
היו רואים שמלבו של יהודי, כמו מלב כל בשר ודם, יוצאים מאות ואלפי
צנורות ובכל צנור וצנור ש טפים ועוברים אלפי רגשות סתומים ונעלמים המתאבקים
ונלחמים יחדו ואשר שונ ספר שבעולם לא יכילם וגם לא ספר תולדות עם
ישראל.

הערות קטנות.

הציוניות והתרבות העברית.

אנו רואים חובה לרשום לזכרון את פעולותיה של הציוניות לסובתה של התרבות העברית בגולה.

בשנת תרס"ב נסגר ע"י ההסתדרות הציונית העולמית השבועון "עולם" שהיה יוצא מתחילה לאור באנגליה, במדינה, שלא היה כמעט לשום איש צורך בו והכניס מחמת זה גרעון של 12000 פונטים אנגלים, תחת להגידו צמדינה של אוכלסים יהודים מרובים ומטבע גמוכה ולהביא למדרגה של חי נושא את עצמו.

ההסתדרות הציונית בסולניה סתמה את הגולל על העתון היומי, "הצפירה", שהתקיימה כמעט יובל שנים, אחרי שהעתון נעשה ע"י מנהליו מפלגתי במובן הכי מצומצם ונעשה מחמת זה זר לרוב הקוראים עברית, ההסתדרות הציונית בסולניה לא חדשה גם כן את "הצפירה" השבועונית גם אחרי כל הכסחתייה והחלטותיה בישיבות אופיצאליות.

המרכז של "ציוני" יהודי רוסי" חדש את הוצאתו של האורגן הרוסי, ראסוודעט בגרמניה, אחרי ששלחו משלחת מיוחדת למקום הדרוש לקבל כספים, כפי, עדותו של מר חרמוני בנאומו, בבית ועד העברי" זכרלין ביום ו' ליולי. (נדפס בהארץ גליון תקצ"ז) ה"ראסוודעט", האורגן של המשרד המרכזי הרוסי, שנעשה, לפי עדותו של מר חרמוני למבצר ההתבוללות הרוחנית הרוסית, מפרסם מאמרים המסיטים לדו-לשוניות, מדב- על כל אשר יעלה המזלג, רק לא על התרבות העברית ועל הספרות העברית". —

אגב, כדאי להעיר, שההסתדרות הציונית מוציאה לאור יותר מ-150 עתונים בכל הלשונות שבעולם, חוץ סבלשון העברית.

אלף וארפים.

בעלי ה"יודיש" נוהגים להתמאר:

— אנחנו יוצרים וכותבים בשביל ההמונות הרחבים, ואילו אתם, העברים, אינכם סוחרים אלא בשביל קומץ קטן של בעלי חלומות, אברים מדולדלים.
והנה כדי לדעת מה סיבם של ההמונות הרחבים, ש"היודישטיסטים" סומכים עליהם בתור צד שבגד להעברים, כדאי לשאול את מי מנהלי החשבונות של הוצ"ט יהודית ועברית. ידוע: סתם ספר או ירחון יהודי, בלתי סנסציוני, נמכרים מח"ש מאות עד אלף אקסמפ. הדרגא העליונה ביותר. וכנגד זה ירחון או ספר עברי נמוצים עפ"י לא פחות מאלפים אקסמפל.
עלף ואלפים — ואם כי אמנם גם הספר העברי אינו מסוגל לרר קנאה יתירה, אבל מכאן אתם יכולים לראות גם את סיבם של ההמונות הרחבים", שהם שמדב יכ כחכם. אלף!

הבימה העברית" בארגנטינה.

הבימה העברית" — ירחון עברי הי"ל בארגנטינה — כבר נכנסה לשנתה השנייה. גם שם, בארגנטינה הרחוקה, דופקת מכונה, המצרפת אותיות עבריות לתיבות; ולקול המכונה ירסיק גם הלב העברי. אנו אומרים להקומץ הקטן של העברים המסורים: ישר כחכם, והיו לאלפי רבבהו

הדואר" באמריקה.

הדואר", עתון עברי של יום. הופיע בניו-יארק כמעט שנה שלימה. סגנון עברי מנופה תוכן חי. גוסד ונכתב בהתלהבות. וכולנו מה רסם התגאנו עליו. למגינת לבנו לא עמדה. להדואר" מסירותם של חברינו הנלהבים באמריקה, והוא פסק לפי שעה את קיומו בתור עתון של יום ונעשה לשבועון לפי שעה, כי עזרכיו מבטיחים להחליף כח ולחדש את "הדואר" פדי יום. חזקו, אחים, ונתחוקו

מוטקה גנב.

על חבימה שלשה בתי-בושת. בליל של שכות וזנות, צד היום כבר זכה לפעם הקיץ, הנבלה החוגגת, דמורליזציה בלב החיים היהודים, נעל לגמרי את הדלת של התיאטרון היהודי בפני דרמה ישרה של מחבר ישר. אחרי שה-דבוקי חסנסציוני גרש משם את הדרמה. והלבירים והרצונותים מכל המינים, המשמשים בהשתנות הבורגנית והפרולטרית שגל עליהם פחדם של המחבר איש-הבינוס, גא-כחם של הדולחים, לא די שלא העזו לתת לסמרטוט תיאטרוני זה את ההלכה הנכונה בלי פשוט-פנים, כי אם עוד יחסו לו אפיסטים אמנותיים. זה כחה של חנוטה!

פומוריסטום ופוליטיקה.

בשיחה עם עתונאי מחוץ-לארץ הביע מאריונטר, הסבא של הפוטוריסטים, את השקפותיו על הפוליטיקה. אנו — אגב יוצר הפוטוריסטום בתוך שאר דבריו — הנני נכונים לסייע תמיד בידי אלו, הבאים להוציא את האנושיות מיון הבנליות והשבלונה, ולכן הננו שואפים למלחמות; הכל לפי צורך השעה. יש שהננו נלחמים בחזות אחת עם הפועלים, ויש שהננו הולכים שלובי-יד עם הבורגנים, כמו היר האחת שלנו, למשל, באיטליה עם הפשיסטים. התגלות-לב-חלל!

ספרים שנתקברו אל המערכת.

התקופה י"ד-ט"ו, הוצאת שטיבל, תרפ"ב.
מלחמה ושרום ל. נ. טולסטוי תרגום י. א. טרייחש הוצאת שטיבל, תרפ"ב.
מסות ומחקרים ר. ו. אמרסון תרגום י. ל. ברוך הוצאת שטיבל, תרפ"ב.
על היפי א. מילר תרגום ב. קרופניק הוצאת שטיבל תרפ"ב.
בערי-החיים (זואולוגיה) עם 59 ציורים לבתי-ספר ולמתלמים מאת א. י. איינהארן
ספר ראשון: היונקים, הוצאת מדע, ורשה, תרפ"ב. 68 עמודים.

Druk. Br. Wójcikiewicz, Warszawa, Kramy Nalewkwskie.

מחסן של זכוכית

קוניא (פורצקן), חצי-קוניא (פינס) עשיות
וכלי - דיו שכיחים ומהודרים (לזכסאווע).

הממכר היחידי של בית-חרושת למעשה זכוכית

„ב. פישמאן, יאסיען“

פייערמאן ופוזיץ

ורשה, גרויבובסקה 6.

טילפון 145-41.

עקספורט לחוץ-לארץ.

הוצאת הספרות „תרבות“ בפולניה.

מתקבלת החתימה על

(1) **„תרבות“** ירחון מוקדש לעניני החינוך והתנועה
העברית

במקצוע זה יחירי הוא בכל ארצות הגולה.

עד פה יצאו שבע חוברות בהשתתפותם של סופרי הפדגוגים העברים.
מחיר החתימה לרבע שנה

(שלוש חוברות, כל חוברת—בת חמשה גליונות רבוע) עם המשלוח:

פולניה 1800 מ.; בגרמניה 400 מ.; באמריקה 1 דולר; בצרפת 6 פרנק;

באנגליה 3 שילינג; בארץ-ישראל 15 גרוש; בשאר הארצות 5 ש"ר.

במכרות גם חוברת בודדות בפולניה במחיר 600 מרק.

(2) **„שבילים“** דו-שבועון מצויר לילדים ולבני
הנעורים

עד עכשיו יצאו לאור עשרה נומרים בהשתתפותם של סופרי הספרים

העברים (ח"ג ביאליק, יעקב כהן, יעקב פייכמן, ז. שניאור וכו').

מחיר החתימה לרבע שנה

(הנמרים י"ב—י"ח כל אחד בן שני גליונות) עם המשלוח:

פולניה 2400 מ.; בגרמניה 500 מ.; באמריקה 1 דולר; בצרפת 7 1/2

פרנק; באנגליה 4 ש"ל; בארץ-ישראל 10 גרוש; בשאר הארצות 5 ש"ר.

במכרות גם חוברת בודדות בפולניה במחיר 400 מרק.

הכתובת: Wydawnictwo „Tarbut“, Warszawa, Graniczna 9

P. K. O. № 4, 191.